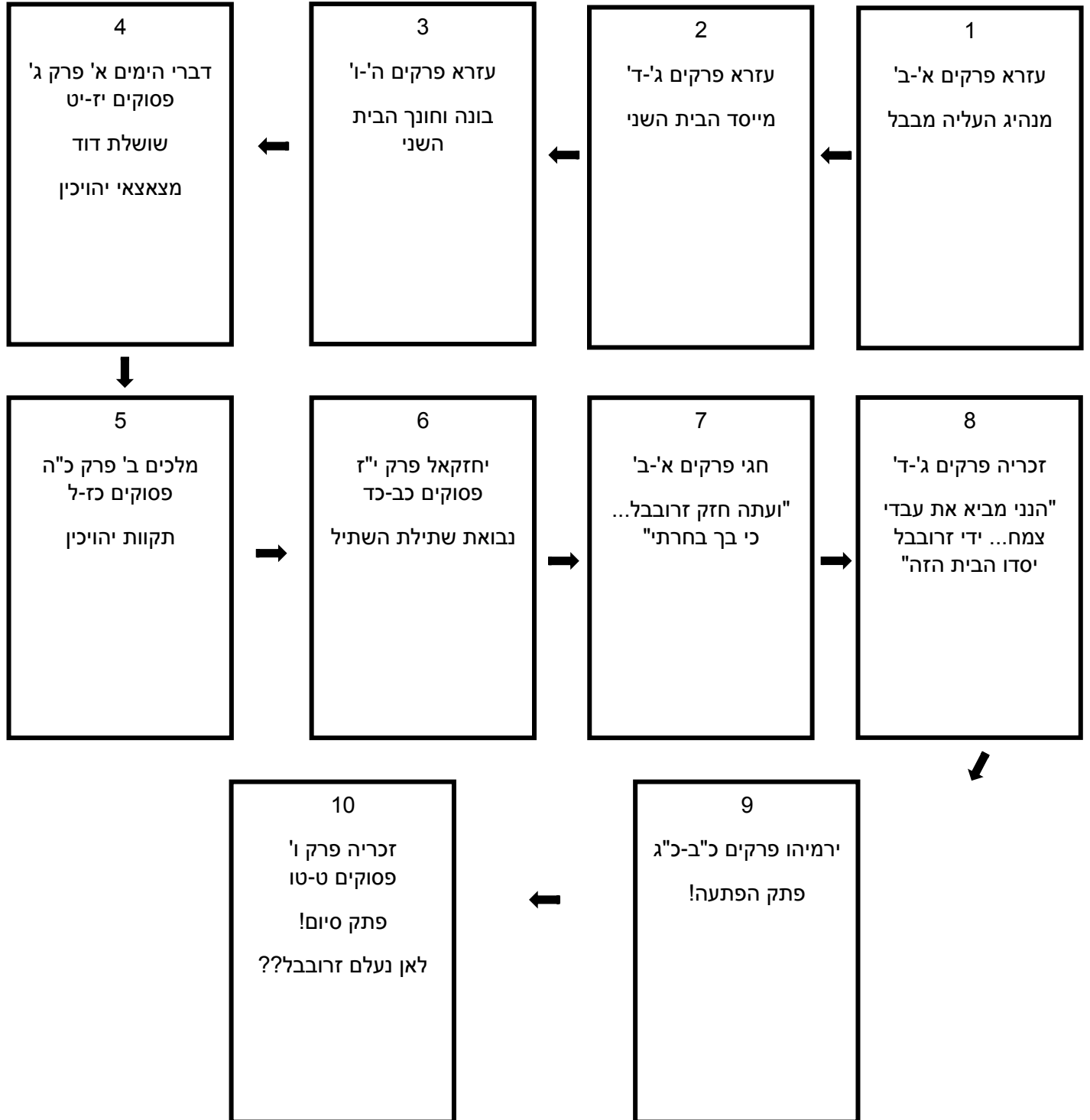

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס' 145) - זרובבל בן שאלתיאל, 'המשיח הנעלם' - מי אתה, ולמה נעלמת?
 מורה : הרב אלקנה שרלו (elkansh@gmail.com)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

← היכן זרובבל בנבואת העטרות?

1. **רש"י**: צמח שמו - הוא זרובבל האמור למעלה "הנני מביא את עבדי צמח", ועל שם שצמחה גדולתו מעט מעט. ויש פותרים אותו במלך המשיח, אבל כל הענין הזה מדבר בבית שני.
2. **רד"ק**: והעטרה האחת לא היה צריך להזכיר מה יעשה בה, כי ידוע כי בראש זרובבל תהיה, כי הוא היה במקום מלך ואין מלך בלא עטרה. ואפשר כי קודם ששמו העטרה בראשו נקרא פחת, ואחר ששמו העטרה בראשו קראוהו מלך, ואף על פי שלא נכתב מזה דבר יתכן מדרך הסברה לאמר כן... צמח שמו הוא זרובבל, ויקרא צמח כי מעלתו תהיה כמו צמח האדמה שיגדל מעט מעט כן מעלתו תעלה מעט מעט עד שתגדל מאוד כמו שהתנבא עליו חגי.
3. **מצ"ד**: ועטרה השניה של הזהב הייתה שמורה לרמז שעוד יוחזר המלוכה בגאולה העתידה למלכות בית דוד, ולא צווה להשימה בראש זרובבל עם כי המשיח יהיה מזרעו, לפי שהוא עצמו לא מלך עתה ואין להשים בראשו כתר מלכות.
4. **מלבי"ם**: שטעם השם (צמח-זרובבל) מפני שאינו נטע נגמר ונשלם בפועל רק הוא מוכן לצמוח, שע"כ נקרא בשם זרובבל שנזרע בבבל, שהוא כזרע הטמון באדמה ועתיד לצמוח, ועתה הוא רק בכח ולא בפועל ולא יצמח הוא עצמו רק ומתחתיו יצמח, ר"ל מן בניו אשר יעמדו תחתיו יצמח הצמח אשר יבנה את היכל ה', שהוא הבית האחרון שיבנה באחרית הימים...
5. **דעת מקרא**: קשה מאוד הבנת הפסקה "ומתחתיו יצמח" ... ואפשר שהלשון רומז למיתנו שך צמח – זרובבל. על כן לא הושמה העטרה על ראש זרובבל... כנראה שהמצב היה כזה – השלוחים הביאו כסף וזהב שהקדישו בני הגולה לעטרת מלכים בירושלים, והביאו איתם את הנדבה. מכיון שמלך לא היה וזרובבל מת אז, לכן נשאלו בנביא מה לעשות.
6. **הרב יואל בן-נון (מגדים י"ב)**:
 אין ספק ש'צמח' הוא דמותו האידיאלית של המלך מבית דוד אשר עתיד לקום (ישעיה ד', ב; י"א, א; ירמיה כ"ג, ה-ו; ל"ג, יד-טז), אולם אין דרכם של הנביאים לדבר בחזון תלוש לגמרי ממצאות ימיהם. כל צאצא מבית דוד אשר מגיע למלוכה או לשלטון כלשהו בישראל עשוי להתגלות כ'צמח' אם ימצא ראוי לכך. זהו הפוטנציאל הסגולי של בית דוד. בימיו של ישעיהו נושא חזקיהו את הסיכוי הנבואי הצומח מגזע בית דוד (או משורשיו), ובימיו של ירמיהו היה זה יאשיהו בתחילה וצדקיהו בסוף. השם 'צדקיהו' מכריז ואומר, כי אפילו במצב הקשה והחמור הזה של גלות יהויכין, קיימת האופציה המשיחית - ולו בניצוץ קלוש ביותר - אם יפעל צדקיהו בהתאם לשמו, ואז יצמח לייעודו ויצליח להתגבר על כל הגזרות שבאו משמים ואלה שעוד היו צפויים לבוא. בימי חגי וזכריה אחרי דור ששבצר (=שנאצר - עזרא א', ח; ה', יד; דבה"א ג', יח) נושא הסיכוי המשיחי היה, כמובן, זרובבל בן שאלתיאל פחת יהודה מזרע יהויכין, אם יזכה ויצמח כראוי למשימה זו. אפילו הכרזתו התקיפה של חגי הנביא על זרובבל כעבד ה' - "ושמתוך כחותם" (ב', כג) – אשר נראית הפוכה לנבואת ירמיהו לגבי יהויכין (ירמיה כ"ב, כד-ל), איננה אלא אופציה אשר תלויה בסדר עולמי חדש לגמרי שה' יחולל "ביום ההוא" (חגי ב', כא-כג). ירמיהו שולל רק את יהויכין ולא את זרעו, וחגי מעניק לזרובבל אופציה לחזור ולהיות חותם לה'. בא זכריה ומצרף לכל זה את התנאי הבסיסי לכל הנבואות הללו בפי הנביאים: "והיה [כל זה] אם שמוע תשמעון בקול ה' אלהיכם" (ו', טו). 'צמח' בזכריה הוא הוא זרובבל, במידה שיזכה לכך ויצמח כראוי לכך. מדוע הופעתו וצמיחתו מתוארות בלשון עתיד (ג', ח; ו', יב-יג), בשעה שזרובבל הפחה כבר בונה את המקדש בפועל? – זו כלל אינה שאלה, מפני שלא הפחה מתואר כ'צמח' הישועה, אלא המלך שעשוי לצמוח ממנו בעתיד המותנה. היעלמו של זרובבל ומשפחתו - אולי עקב סילוקם ע"י הפרסים, אע"פ שאין לכך הוכחה מלאה - גרם בלי ספק לזעזוע כבד, בדומה לנפילתו של יאשיהו במגידו, ודחה לזמן ארוך את קיום הנבואות על 'צמח צדיק' שימלוך על ישראל. כמו אופציות משיחיות רבות, גם זו לא צמחה, וחז"ל כבר עסקו בשאלה מה גרם לכך (ריש לקיש ור' יוחנן - יומא ט' ע"ב)...

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

ציר זמן (ע"פ המקובל במחקר) תקופת גלות בבל ושיבת ציון

מקור	מלכי בבל \ פס	אירועים ואישים בישראל	לפנה"ס
מל"ב כ"ד	בוכדנאצר בן נבופלאסר - מלכות בבל	שנת 4 ליהויקים	60415
		מות יהויקים (גלות דניאל וחבריו)	597
		גלות יהויכין – החרש והמסגר ימי צדקיהו, ירמיהו בירושלים ויחזקאל בבבל	
מל"ב כ"ה		חורבן בית ראשון, גלות בבל	586
סוף מל"ב כ"ה	אוייל מדודך נרגל שראצר בונאיך - בלשצאר	יציאת יהויכין מבית הכלא	
עזרא א'	דריולס בן אנלוקס האד' + כורס הפרסי	הכרזת כורש, שיבת ציון	53819
עזרא ב'		עליית ששבצר \ זרובבל	
עזרא ג'		הקמת מזבח וייסוד היכל	
עזרא ד'	כנבולזי דריולס הפרסי (הראלון)	הפרעות צרי יהודה ובנימין – ביטול הבניה והעליה	
עזרא ה'		חידוש בניית ההיכל	520
		נבואות חגי וזכריה	
עזרא ו'		חנוכת הבית השני	516
	אנלוקס הפרסי	מגילת אסתר (?)	485
	ארתנסתא		
עזרא ז"י		עליית עזרא	458
		נבואות מלאכי (?)	
ספר נחמיה		עליית נחמיה	445
		השנה האחרונה הנזכרת בפירוש בתנ"ך	433